

Øyvind Vasaasen

Gjenoppstod SF i SV?

En kort sammenlikning av de to partiene

“SF er dødt - for ikke å si drept - vi er samlet for å skrive under dødsattesten,” sa partiveteranen Finn Gustavsens da han avholdt seg fra å stemme over om Sosialistisk Folkeparti skulle legges ned en marsdag i 1976.¹ Partiets medlemmer skulle fortsette virksomheten i det nystiftede Sosialistisk Venstreparti. SV, som ble dannet på en samlingskongress i 1975, var en sammenslutning av fire “likeverdige” parter. Styrkemessig var SF var den klart dominerende gruppen i valgsamarbeidet. Spørsmålet som tas opp i denne artikkelen, er om SV ble et helt nytt parti, eller om det bare ble en videreføring av Sosialistisk Folkeparti? I 1979 skrev for eksempel Finn Gustavsens at SF døde, men at politikken levde videre: “SFs kjøtt gikk i graven, men politikken hadde tatt sete i SV og ble der”.² Han mente SV stort sett var blitt “... det partiet SF ville blitt.”³ En lignende vurdering har kommet fra NKPs tidligere formann, Reidar T. Larsen (han brøt med NKP i 1975 og gikk med i SV). Larsen mener blant annet at det nye partiet ble sterkt preget av SF da Berge Furre tok over som leder.

“Med Berge Furre startet et nitidig arbeid for å fjerne det som var igjen fra samlingstiden av andre strømninger enn det gamle SF representerte. Roald Halvorsen, Berit Aas (sic), Ove Larsen, Rune Fredh og andre ble borte, og etter dem kom folk de gamle SF-ere regnet med å ha kontroll over.”⁴

Videre er det i mange sammenhenger blitt vanlig å se SF og SV under ett. I enkelte statistiske oversikter figurerer for eksempel SV som en ren videreføring av SF.⁵ For mange er forskjellen mellom de to partiene bare en “V” og en “F”. I 1987 foreslo faktisk lederen i Sosialistisk Ungdom, Raymond Johansen, at SV like godt kunne ta tilbake navnet Sosialistisk Folkeparti.⁶ Han fikk støtte av den tidligere samlingsmotstanderen, Finn Gustavsens, men ikke av så mange andre. Alt dette henger selvsagt sammen med at SV raskt overtok SFs plass i norsk politikk med flere av de samme personene og tilnærmet lik oppslutning. Det er altså ikke så underlig at det ofte settes likhetstegn mellom SF og SV. Likevel kan det føre til at

Hva skal Sosialistisk Valgforbund bli?

Derfor heftet innestiler felleskrav og styringsplan fra Politisk Utvalg i Sosialistisk Valgforbund og innlegg fra:

Partiene sosialister i hovedstaden
Demokratiske Sosialister - AIK
Sosialistisk Folkeparti
Norges Kommunistiske Parti

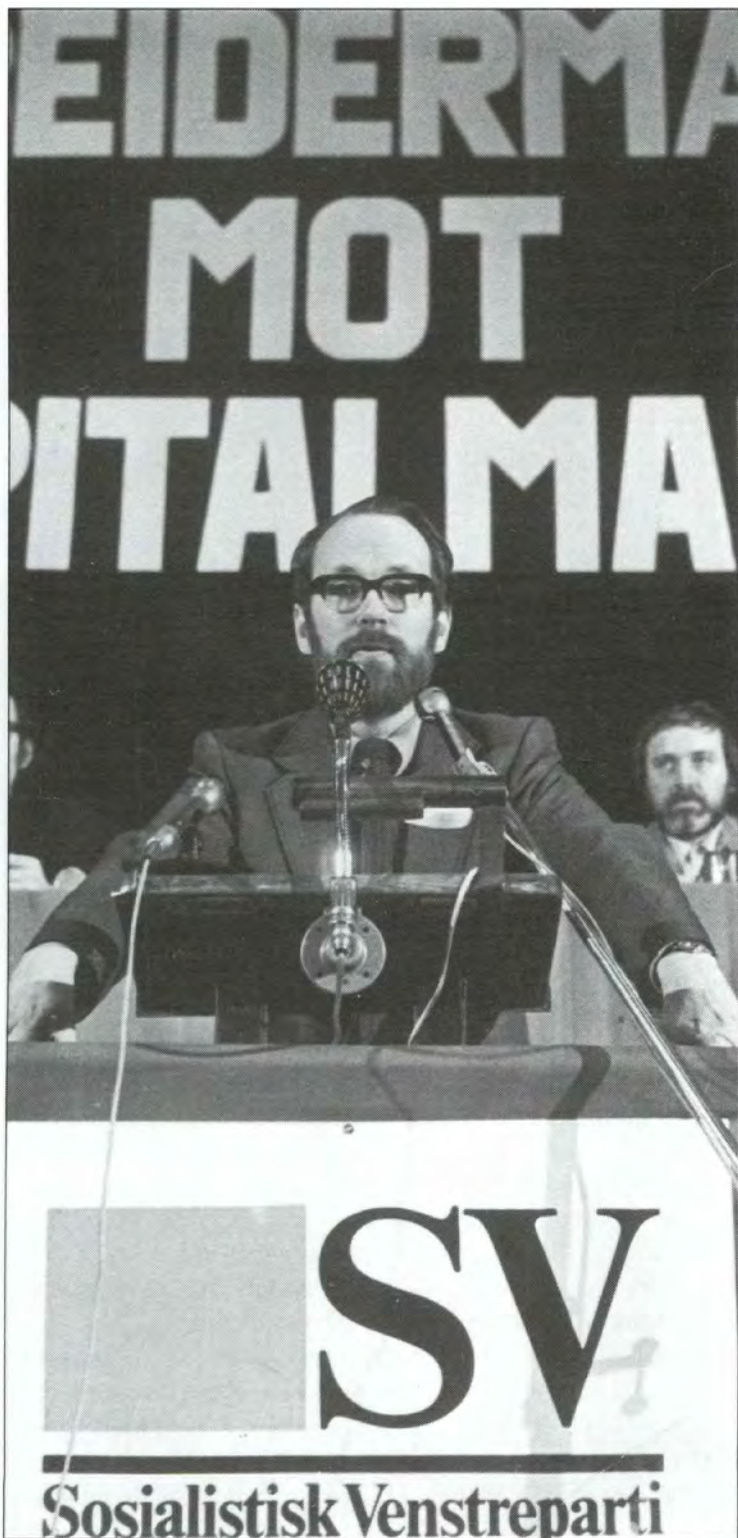

Debatten om SV skulle være et parti eller et valgforbund gikk livlig både lokalt og sentralt. Bortsett fra enkelte kommunister, var partene enige om parti-modellen.

partidannelsen i 1975 blir oversett, og at man “glemmer” at SV i startfasen var et helt nytt parti med medlemmer fra fire forskjellige grupperinger og partier. Ingen framtrede SF-ere fra 1960-årene var med i den sentrale SV-ledelsen i 1975 og den tradisjonsrike avisen Orientering ble lagt ned. Mye av 1970-årenes radikalisme ble tatt opp i SV, og partidannelsen innebar et brudd med enkelte av de ideer som preget SF i 1961. Det kan derfor være på sin plass med en sammenligning av de to partiene: Var SV bare en videreføring av SF? Hva slags grunnsyn hadde partiene, hvilke politiske saker ble satt i forgrunnen, hvilke personer preget SV, og hvordan var oppslutningen blant velgerne? Men aller først er det nødvendig med en kort gjennomgang av hva som førte fram til dannelsen av SV.

Samlingsprosessen

SV ble dannet som en forlengelse av Sosialistisk Valgforbund. Samarbeidet hadde kommet i stand foran stortingsvalget i 1973, og valgforbundet bestod av fire likestilte parter. Foruten SF og NKP var det en gruppe partiløse sosialister. De partiløse var blant annet ekskluderte NKP-ere fra partistriden i 1949 (“Furu-botn-folk”), kristensosialister og yngre intellektuelle. Den fjerde parten var en utbrytergruppe fra DNA. De “erobret” informasjonskomiteen til EF-motstanderne i DNA (AIK) og gikk ut av partiet i mars 1975. To måneder senere dannet de for en kort periode partiet Demokratiske Sosialister - AIK. Etter stortingsvalget i september 1973, hvor valgforbundet fikk 16 representanter, ble det innledet forhandlinger mellom de fire partene om en videreføring av samarbeidet. I disse forhandlingene stod SF hardt på og krevde full samling i et nytt parti, mens NKP foretrakk å føre videre valgforbundsmodellen. I mangel av egne godt utbygde organisasjoner var de to andre partene etter hvert også tilhengere av en partidannelse. På en landskonferanse i april 1974 ble det enstemmig vedtatt en tidsplan for å danne et nytt parti og oppløse de enkelte partiene i løpet av 1976. NKP gikk motstrebende med på dette og godtok planen fordi den i realiteten ikke var forpliktende for partiet. Ingen utenfra kunne forlange at kommunistene skulle legge ned sitt eget parti. NKP fikk med andre ord frist til ut 1976 med å avgjøre om partiet skulle legges ned til fordel for SV. I mars 1975 ble SV dannet på en samlingskongress i Trondheim, og SF og DS-AIK ble lagt ned ett år senere, mens flertallet i NKP på landsmøtet i november 1975 valgte å bryte samarbeidet ved ikke å oppløse partiet. Enkelte NKP-ere valgte likevel å forsette i SV, blant andre NKPs formann Reidar T. Larsen (parlamentarisk leder i SV fra 1976) og Rune Fredh (partisekretær i SV fra 1975).

Berge Furre avløste Berit Ås som SVs leder i 1976. Det ble av mange oppfattet som et tegn på at "de gamle SF-erne" styrket sitt grep om partiet.

Nervekrigen endte med stor NKP-gevinst

SV-partiet vedtok å skyve motsetningene foran seg

Det nye Sosialistiske Venstreparti fikk en så trang fødsel som vel mulig under samlingskongressen i Trondheim i helga. Til tross for en intens møte- og fraksjonsvirksomhet gjennom hele natt til søndag var det ennå seint søndag formiddag usikkert hvorvidt hele samlingen ville gå i vasken.

Motsetningene tårnet seg til slutt opp omkring partiets forhold til Sovjet og de øvrige sosialistiske land. Kommunistene sto beinhardt på at man ikke ville være med på noen fordømmelse av Sovjet. For SF var det like klart at man ikke kunne avslutte kongressen med uklarhet på dette punktet.

Møtet søndag skulle egentlig ha startet kl. 9, men dirigentene måtte stadig melde om nye utsatteleser. Innimellom ble utsendingene forsøkt sysselet både med morsjons-trim og med ålskag.

I bak stengte derer foregikk imens den beinhardt drakampen. Splittelsen lå på dette tidspunkt faktisk i lufta. Time etter time gikk uren at det fant sted noen avklaring. Det ene fraksjonsmøtet ble avlyst av det andre. De fleste møter delte seg

SV-reportasje:

Terje Dølan (tekst)

Karl E. Refsnæs (foto)

„samlommiske" løsningen som gjorde at dette prestisje-ladete problemet kunne avgjøres uten at noen av partene skulle måtte gi avkast på sin prinsipielle holdning og dermed måtte anstke.

Også på en rekke andre punkter vedtok kongressen å bli enig om at man fortsatt skal være uenige. Det gjelder i første rekke spørsmålet om hvilket ideologisk fundament det nye parti skal bygges på. Stedspørsmålet om leninismens plass i marxismen ble vedtatt i strøket fra prinsipp-programmet. Heller ikke her hadde SF mot eller vilje til å ta et endelig oppgjør med kommunistene. Den løsningen som ble funnet, nemlig at diskusjonen om Lenins tegrier skal fortsette i det nye parti, var Reidar T. Larsens opplegg allierte fra første stund.

NKP-seier

Selv om kommunistene måtte gi enkelte konsepsjoner til de andre partene på visse områder er det ingen tvil om at det i realiteten var NKP som gikk seirende ut av nervekrigen. Kongressen vedtok riktignok en erklæring om at opplegget fra april-konferansen i fjor skal følges. Det vil blant annet si at de gamle partene skal være oppløst innen utgangen av 1976. Men fra flere kommunister ble det framholdt at dette er et spørsmål som NKPs landsmøte skal re-

SV's nye valgts leder, Berit Ås, flankert av sine nestledere Roald Halvorsen, Marit Landsem Bernsten og Steinar Stjerne.

Den nye partiledelsen svarer på spørsmål etter samlingskongressen i 1975. Fra venstre nestleder og daglig leder Roald Halvorsen, kvinnepolitisk nestleder Marit Landsem Bernsten, partileder Berit Ås og organisatorisk nestleder Steinar Stjerne. Reidar T. Larsen og Stein Ørnhoi følger med i bakgrunnen (Arbeider-Avisa).

Partienens grunnsyn

Et sentralt poeng når man tar opp spørsmålet om de to partienes grunnsyn, er at SF var inne i en omstillingsfase da samlingsforhandlingene kom i gang. SF var inne i en utvikling hvor utenrikspolitikken ikke lenger var like dominerende, og hvor marxistiske synsmåter var på frammarsj. Når det gjelder SVs første program, bar det først og fremst preg av å være et kompromiss mellom NKP og de andre partene for å få samlingen gjennomført. Det het at partiets mål var å "...skape et sosialistisk samfunn som sikrer arbeiderklassens overtakelse av produksjonsmidlene, nasjonal sjølråderett, utvikler internasjonal solidaritet og sikrer en forsvarlig bruk av jordas ressurser." ⁷ SV skulle være et revolusjonært parti, men ikke et marxist-leninistisk parti. Marxismen skulle bare fungere som redskap til å analysere samfunnet. For å unngå brudd på samlingskongressen ble blant annet spørsmålet om leninismens plass i marxismen, synet på forholdene i sosialistiske land,

kvinnefrigjøring og økologiske spørsmål tatt ut av programmet til senere drøfting. I følge SVs leder fra 1976 til 1983, Berge Furre, ble programmet like godt lagt i skuffen, og det ble i liten grad retningsgivende for partiets politikk.⁸ Men selv om programmet var lite egnet som styringsredskap for partiet, var det et solid fundament å bygge videre på. Programmet var et resultat av en omfattende ideologisk diskusjon blant de fire partene. Ute i lokallagene hadde medlemmene drøftet flere programutkast og levert sine endringsforslag. Det var et langt mer omfattende og gjennomarbeidet program som ble lagt fram for samlingskongressen, enn SFs to siders "prinsippfråsegn" fra 1973. Opprinnelig var altså SF et parti "...som la hovedvekten på utenrikspolitiske og internasjonale forhold,...".⁹ Partiets grunnsyn de første årene beskrives gjerne med begrepet "det tredje standpunkt", som innebar at Norge ikke skulle velge side i stormaktskonfliktene. Men fra 1964 utvidet altså SF gradvis virkefeltet til å gjelde mer enn utenrikspolitikk.¹⁰ Faglig arbeid stod sentralt på landsmøtet i 1964, og i 1967 ble det vedtatt et omfattende distriktspolitisk program. Året 1969 ble på flere måter et vendepunkt for SF. Partiet opplevde en avskalling til venstre og røk ut av Stortinget. Det førte til en omfattende debatt om partiets framtid, og det ble satt i gang en utstrakt skoleringsvirksomhet ute i lokallagene. Partiet skulle gjenreises, og Berge Furre har beskrevet resultatet slik:

"Det SF som stod fram etter partistriden, var på mange vis eit radikalisert parti: Samfunnsanalysen var grundigare, illusjonane om det parlamentariske arbeidet færre,..."¹¹

Til da hadde SF vært et svært saksorientert parti hvor det meste av oppmerksomheten var rettet mot partiets arbeid på Stortinget. Som Berge Furre skrev i 1970: "Agitasjonen flaut på eit knippe gode enkeltsaker: Noreg ut av NATO, nei til EEC-medlemskap, full nedvæpning, nasjonalisering av bankane og bedriftsforsamlingar med avgjerdsamt."¹² Men fra 1969 og utover på 1970-tallet var SF for alvor på vei bort fra bare å være et parti for 1950-årenes "atomopposisjon" i DNA. Den opprivende striden med SUF tvang fram en større ideologisk bevissthet i partiet og etterlot et åpent spørsmål om hvor partiet befant seg ideologisk. Det tredje standpunkt i utenrikspolitisk betydning ga ikke noen oppskrift på hvordan partiets mål for det norske samfunn kunne nås. Partiet hadde opplagt et behov for en mer helhetlig strategi. Men i første omgang skulle SF konsentrere oppmerksomheten mot kortsiktige mål. Strategien for å nå sosialismen skulle utvikles under arbeidet med konkrete og kortsiktige oppgaver.

Samlingskongressens plakat prydet forsiden av Orientering 13. mars 1975.

PRINSIPP PROGRAM

Sosialistisk Venstreparti

SVs prinsipp-program fra 1975.

“I arbeidet med dei kortsiktige hovudmåla er det viktig å læra meir om korleis kapitalismen fungerer og korleis kapital og statsmakt vil svara når ho vert utfordra. Ut frå dei røynslene vi vinn i klassekampen må vi leggja opp den vidare strategien.”¹³

SF hadde altså ingen klar strategi for hvordan et “sosialistisk Noreg” skulle skapes. NKP hevdet da også at SF forsøkte å skape et slags “tredje standpunkt” mellom sosialdemokratiet og kommunismen, men at dette ikke var mulig.¹⁴ NKP mente at alle partier på venstresiden ville bli tvunget til å velge side, og at SF måtte bestemme hvilken vei partiet skulle gå. Problemet var at SF i 1970 inneholdt både reformistiske og revolusjonære elementer. Enkelte så heller ikke bort fra bruk av væpnet makt, og ifølge Gustavsen pågikk det under arbeidet med SFs “prinsippfråsegn” fra 1971 lange diskusjoner før det ble programfestet at bruk av vold kunne unngås “...i kampen for sosialisme i Norge.”¹⁵ Men i SFs “prinsippfråsegn” var ikke Karl Marx nevnt med et ord. Likevel var han en kjent mann for de unge studentene som var i ferd med å skaffe seg posisjoner i partiet. Med blant andre Steinar Stjernø og Knut Kjeldstadli fra redaksjonen av *Kontrast* ble den marxistiske terminologien mer utbredt i SF. De nye SF-erne, som kom inn i partiet omkring 1970, valgte imidlertid å kanalisere sine ideer inn i valgforbundet og senere SV i stedet for å forsøke å omforme SF. I valgforbundet var blant andre Steinar Stjernø aktivt med på å utarbeide et prinsipp-program som var kjemisk fritt for betegnelsen “det tredje standpunkt”, til tross for at uttrykket til en viss grad var dekkende for innholdet. Både politisk og ideologisk lå SV godt plassert mellom DNA og de to kommunistiske partiene, men med et grunnsyn som man må kunne si lå et hakk til venstre i forhold til det SF hadde hatt. Det var med andre ord flere tegn på at en omforming var i gang i SF, og at den rent hypotetisk sett kunne ha gjort seg sterkere gjeldende i partiet i årene som kom, dersom samlingen ikke var blitt gjennomført. Uansett ble ideene omkring “det tredje standpunkt” i noen år skjøvet i bakgrunnen inntil begrepet ble trukket fram igjen i 1979, da med en bredere betydning. På SVs landsmøte i 1979 holdt SVs påtroppende nestleder, den tidligere partiløse Rune Slagstad, et foredrag hvor en av konklusjonene var at SV representerte en “tredje veg” mellom stalinisme og sosialisme.¹⁶ Foredraget utløste en omfattende debatt på venstresiden om den “norske sosialismen” - på mange måter en videreføring og endelig avslutning av den ideologiske debatten som startet under samlingsforhandlingene. Debatten ble avsluttet med en stor konferanse, hvor Finn Gustavsen blant annet sa at SVs

program var "...et tredje standpunkt program..." selv om det var godt innpakket.¹⁷ Men som vi skal se i neste avsnitt, er det helt klart at SV la hovedvekten på andre saker enn det SF hadde gjort.

Politiske saker

Når det gjelder hvilke politiske saker henholdsvis SF og SV la mest vekt på, finner man en klar dreining fra forsvars- og utenrikspolitikk til økonomiske forhold. I SFs valgprogram fra 1973 hadde utenrikspolitikken fremdeles en dominerende plass. Forsvars- og utenrikspolitikken blir trukket fram som sak nummer en. Motstanden mot det norske NATO-medlemskapet var en av merkesakene. Som nummer to kom en annen viktig sak for venstreopposisjonen i DNA på 1950-tallet, nemlig økonomisk demokrati eller sosialisering av banker og storbedrifter. I SVs første valgprogram fra 1977 kom utenrikspolitikken derimot langt ned på listen. Øverst stod den økonomiske politikken, som tok sikte på "...å avskaffe den kapitalistiske produksjonsmåten til fordel for et sosialistisk samfunn...".¹⁸ Går man til SVs valgprogram fra 1981, er utenrikspolitikken fremdeles satt i bakgrunnen. En forklaring er at utenrikspolitiske spørsmål ikke var dominerende i debatten foran valgene i 1977 og 1981. Henry Valen har påvist at det foran valget i 1977 ikke lenger var noen omfattende motstand mot NATO.

Rune Slagstad (nr. 2 fra venstre) sammen med andre kjente SV-ere, studerer kommunevalgresultatet i 1979. Slagstad stod samme år bak debatten om sosialisme på norsk som på mange måter avsluttet ideologidebatten fra samlingskongressen.

ARBEIDS AKSJONS PROGRAM

Sosialistisk Venstreparti

Arbeids- og aksjonsprogrammet fra 1975 prioriterte faglig arbeid framfor det parlamentariske.

“Det har skjedd en gradvis opinionsendring i favør av norsk medlemskap i det vestlige forsvarssamarbeid (NATO). Andelen som støtter NATO, er så høy at det nærmer seg samstemmighet om dette spørsmålet.”¹⁹

I SV var misnøyen med NATO-medlemskapet like sterk, men det var ikke lenger den populære saken det var lettest å vinne velgere på, til tross for Gustavsens og Furrees lekkasje om lyttestasjonen LORANC i 1977 og debatten om NATOs “dobbelvedtak” et par år senere. Som tidligere nevnt hadde også utenrikspolitikken vært på vikende front i SF i noen tid. I valgprogrammet fra 1973 var riktignok utenrikspolitikken den fremste saken, men i arbeidsprogrammet “Dagens oppgaver” fra samme år var utenrikspolitikk nesten ikke nevnt. I stedet ble det lagt vekt på å utvikle partiet etter mønster fra EF-kampen ved å skape en allianse mellom arbeidere, fiskere og bønder. Under samlingsdebatten mellom partene i valgforbundet la også SF liten vekt på utenrikspolitiske saker.

Det er også mulig å finne klare forskjeller mellom SF og SV i synet på hvilken funksjon det parlamentariske arbeidet skulle ha i gjennomføringen av de sakene partiet presenterte. SF hadde på 1960-tallet vært sterkt orientert mot den parlamentariske arenaen. Til tross for en stortingsgruppe på 16 personer tonet SV ned betydningen av den parlamentariske virksomheten. I arbeidsprogrammet fra 1975 var stortingsarbeidet nærmest utelatt. I det siste av 77 punkter ble det understreket at stortingsgruppen måtte “innordnes i partiets helhetlige strategi...”.²⁰ Det var det faglig-politiske arbeidet som skulle være tyngdepunktet i partiets aktiviteter. Men også disse synspunktene er det mulig å spore tilbake til SF fra og med 1971. Finn Gustavsen skriver at det var harde diskusjoner i partiet om stortingsgruppen skulle underordnes eller innordnes i det utenomparlamentariske arbeidet.²¹ Hva skyldtes det egentlig at så mange av de synspunktene som var på frammarsj i SF - men som ikke hadde rukket å bli dominerende - senere kom til å prege SV?

Hvor ble det av “ur-SF-erne”?

“Ur-SF-erne” er en betegnelse som enkelte har brukt om dem som stiftet partiet i 1961. I noen år var de fleste såkalte “ur-SF-ere” ute av alle formelle topp-posisjoner i partiorganisasjonene i SF/SV. Finn Gustavsen og Berge Furre var for eksempel aktive stortingspolitikere under hele samlingsprosessen og overlot arenaen til yngre krefter. Nye politikere og nye ideer hadde siden SUF-striden vært på full fart inn i partiet og fylt opp det tomrommet som var blitt skapt. Flere var tilknyttet tidsskriftet

Kontrast, og på universitetene og i studentersamfunnet, kjempet de unge SF-erne med SUF(m-l) og senere AKP(m-l) om det radikale hegemoniet. På Blindern ble det også dannet en hemmelig "studiegruppe" med student-SF-ere som inspirert av EF-kampen og studentopprøret i Paris i 1968 planla å skape en allianse mellom fagforeningsfolk og intellektuelle.²² En av de aktive i denne gruppen, Steinar Stjernø, ledet sammen med Stein Ørnhøi SFs samlingsarbeid, og han ble SFs eneste representant i SVs første toppledelse. Av de yngre medlemmene ble det også innledet en kamp mot partiavisen Orientering. Avisen ble oppfattet som selve symbolet på "det tredje standpunkt" og "ur-SF-erne". Redaktør Kjell Cordtsen ble forsøkt kastet ved flere anledninger. Sommeren 1975 ble til slutt Orientering lagt ned til fordel for Ny Tid med Audgunn Oltedal fra den partiløse grupperingen som redaktør. Omtrent samtidig ble "ur-SF-eren" Gustavsen vraket som SVs deltaker i NRKs partilederbatt. Han svarte med å trekke seg som parlamentarisk leder i SV. På topp-planet var det lite igjen av SF sommeren 1975. Det må understrekes at dette gjaldt den sentrale ledelsen. På grunnplanet er det liten tvil om at SF-folk dannet basisen for den politiske aktiviteten.

Om SVs første toppledelse var fri for "ur-SF-ere", var situasjonen en helt annen noen år senere. Allerede høsten 1975 bestemte sentralstyret i SF seg for å fjerne Berit Ås som leder av SV til fordel for Berge Furre.²³ Etter det har alle lederne i SV kommet fra SF. Også flere av nestlederne har vært SF-ere, det samme gjelder redaktørene i Ny Tid. SVs gruppe på Stortinget fra 1977 til 1981 var SF-erne Stein Ørnhøi og Hanna Kvanmo. Ingen av dem kan sies å være "ur-SF-ere", men begge hadde vært medlem av partiet i lang tid før samlingen. Hanna Kvanmo ble også SVs frontfigur og parlamentariske leder i 12 år. Hun oppnådde muligens en større popularitet enn det Gustavsen klarte på sitt beste. Med kontrollen over både partiledelsen og stortingsgruppen må det være riktig å si at SF-folk raskt fikk tilbake sine posisjoner i det nye partiet.

Oppslutning

SFs oppslutning ved valg varierte gjennom sekstitallet fra i underkant av 3 % (1961) til 6 % (1965). Siste gang det ble stilt rene SF-liste, ved kommunevalget i 1971, fikk partiet 4 % av stemmene. SFs oppslutning i 1971 kan ha vært noe større, da partiet enkelte steder stilte fellesliste med NKP og andre "uavhengige". Det er verdt å merke seg at i en meningsmåling i oktober 1971 fikk SF tilslutning fra 7,9 % av de spurte, og man må gå helt fram til valget i 1989 for å finne tilsvarende oppslut-

Ikke alle likte at SV mer og mer konsentrerte seg om parlamentarisk arbeid. Venstresiden i partiet forsøkte flere ganger å holde den ideologiske debatten levende både innenfor og utenfor partiorganisasjonen.

ning for SV. Fra SVs første valg som parti i 1975 til kommunevalget i 1987 fikk ikke partiet mer 5,7 % av stemmene. Det betyr at SF og SV hadde en nærmest identisk tiltrekning på de stemmeberettigede, men at SF i forbindelse med EF-striden var inne i en medgangsbølge. I 1989 opplevde SV en tilsvarende bølge med over 10 % av stemmene og 17 mandater.

Når det gjelder stortingsmandater, finnes det også klare paralleller. Fra 1961 til 1965 var Gerhardsen-regjeringene avhengig av støtte fra SFs tomannsgruppe, mens regjeringene Nordli og Brundtland var avhengig av SV fra 1977 til 1981. I 1977 skiftet faktisk stortingsflertallet mellom borgerlig og sosialistisk nærmest fra time til time etter hvert som forhåndsstemmene ble talt opp i Nordland. Det var SVs Hanna Kvanmo som føk inn og ut av Stortinget. Sammen med Stein Ørnhøi dannet hun til slutt SVs sterkt reduserte stortingsgruppe. Dersom vi ser på SVs valgskred i 1973 som et kortvarig resultat av EF-avstemningen, har både SF og SV vært et 5 %-parti i store deler av partienes eksistens. Det var først ved valget i 1989 at SV igjen krøp over 10 %-streken.

Konklusjon

I innledningen ble det stilt spørsmål om SV var et nytt parti, eller om det bare ble en videreføring av SF. SV anno 1975 var utvilsomt et nytt og annerledes parti enn SF. Formelt hadde SF som organisasjon mistet all innflytelse over SV. Ingen "gamle" SF-ere satt i SVs toppledelse, Orientering ble lagt ned, Finn Gustavsen gikk av som parlamentarisk leder, og utenrikspolitikken var ikke det nye partiets fremste sak. SV hadde et langt mer omfattende program med en grundigere samfunnsanalyse enn det SF hadde hatt. Det var med andre ord et helt nytt parti, som var preget av å være et kompromiss mellom flere likeverdige parter, og hvor det var stor avstand mellom ytterpunktene. Men den noe skjøre samlingen innebar at det var skapt et slags maktvakuum i partiet, som kunne fylles. Det ble fylt av SF med Berge Furre i spissen. En uerfaren og sprikende SV-ledelse samt stor usikkerhet omkring NKPs deltakelse i det nye partiet la veien åpen for en sterk og erfaren ledelse etter famlingen det første året. Motstanden mot alt som "luktet" av SF, hadde avtatt gradvis til fordel for et ønske om en erfaren og slagkraftig ledelse. Samtidig ga valgresultatet i 1975 klare signaler om at SV ikke var blitt den folkelige alliansen mange drømte om etter valgskredet i 1973. Man var tilbake i hverdagen igjen med en oppslutning på rundt 5 %. Frafallet var like stort som tilsiget hadde vært av kommunister, partiløse og DS-AIK-ere. Samlingsprosessen hadde kostet, og det nye partiet ble nærmest gitt

bort til folk som hadde krefter igjen. Men er det så enkelt som Gustavsen sier; at SV ble det partiet SF ville ha blitt. I utgangspunktet er det et hypotetisk spørsmål som det er umulig å svare eksakt på. Likevel kan det antydes at Gustavsen har rett, men at SV ble et helt annet parti enn det han var med på å opprette i 1961. Parallelt med samlingsprosessen var SF inne i en omstillingsprosess som pekte framover mot et parti på linje med SV. Men en omstilling av SF hadde aldri gått så fort og blitt så drastisk som den man opplevde etter opprettelsen av SV. Reidar T. Larsen hevder at Berge Furre som partileder forsøkte å fjerne de partiløse og restene av NKP i ledelsen av SV. Det er slett ikke urimelig at så skjedde, og det er fullt forståelig om man tar hensyn til den uenighet og kniving som hadde vært mellom partene i valgforbundet. I en sammenslutning av ulike parter er det selvsagt at det oppstår kamp mellom gruppene om de viktigste posisjonene. Riktignok drømte mange om at SV skulle være et bredt og fordomsfritt parti hvor ulike grupper samarbeidet, men to år med samlingsdrøftinger hadde vist at virkeligheten var en annen. Som vi tidligere har sett, tok heller ikke den nye SV-ledelsen fra 1976 nevneverdig hensyn til de program-

Valgnatta 1989. Partileder Erik Solheim kan glede seg over økt oppslutning. Satsingen på det parlamentariske arbeidet ser ut til å ha lyktes.

mer som ble vedtatt på samlingskongressen. De var for sprikende, og ble lagt i skuffen inntil nye programmer forelå. Alt lå til rette for å styre partiet i takt med den rådende oppfatningen blant flertallet. Resultatet kan man se på Stortinget i dag, hvor SV igjen har en slagkraftig gruppe. Borte er alt snakket om at stortingsarbeidet ikke er det viktigste for partiet. SVs to siste ledere, Theo Koritzinsky og Erik Solheim, har begge vært villige til å gå gjennom en kampnominasjon for å kunne bli valgt inn på Stortinget. Det er jo der alt skjer, mener de. Så får vi se om SV kommer bedre ut av denne stortingsperioden enn ut av den første.

Noter

1. Gustavsen's tale er gjengitt i Finn Gustavsen, *Kortene på bordet*, Oslo 1979, s. 238.
2. Samme sted, s. 297
3. Samme sted, s. 297
4. Reidar T. Larsen, *I gode og onde dager*, Oslo 1984, s. 272
5. I Knut Heidar, *Norske politiske fakta*, Oslo 1983, blir SF og SV presentert som ett parti som nærmest bare har skiftet navn. Henry Valen gjør det samme i *Valg og politikk - et samfunn i endring*, Oslo 1981.
6. *Dagbladet*, 6. januar 1987
7. SVs første prinsipp-program, vedtatt på samlingskongressen i Trondheim 14. - 16. mars 1975
8. Intervju med Berge Furre i NRK-Dagsrevyen 5. april 1987 i forbindelse med at SVs nye prinsipp-program ble vedtatt på SVs landsmøte 2. - 5. april 1987
9. Lars Alldén, *Medlemmene i Sosialistisk Folkeparti*, magistergradsavhandling i sosiologi, Oslo 1980, s. 43
10. Samme sted, s. 45
11. "SF i går og i dag!", artikkel av Berge Furre til debattopplegget om sosialistisk strategi fra 1969 (1970)
12. Samme sted
13. SFs prinsippfråsegn vedtatt på landsmøtet i 1971
14. Øyvind Vasaasen, *Dannelsen av Sosialistisk Venstreparti*, hovedoppgave i historie, Oslo 1990, s. 38
15. Gustavsen, tidligere sitert, s. 301
16. Rune Slagstad, "Sosialisme på norsk I", foredrag på SVs landsmøte i mars 1979, gjengitt i *Sosialisme på norsk*, Oslo 1981, s. 27
17. Finn Gustavsen, "Det tredje standpunkt i åtti-åra - fins det?", foredrag på en konferanse om sosialisme på norsk 18. - 20. april 1980, gjengitt i *Sosialisme på norsk*, Oslo 1981, s. 79
18. SVs stortingsvalgprogram 1977-1981
19. Valen, *Valg og politikk*, s. 299
20. SVs første arbeids- og aksjonsprogram, vedtatt på samlingskongressen i 1975
21. Gustavsen, tidligere sitert, s. 301
22. Vasaasen, tidligere sitert, s. 109
23. Samme sted, s. 215